

שֵׁשׁ הַעֲרוֹת

א

ספר זה כשמו כן ענינו — קיבוץ דברי על ש"י עגנון, שנתפרסמו מעל דוכנים שונים ברוחחיימים המתפשטים על פני יריעת־זמנים בת כ"ו שנים. מיעוטם כבר כונסו בספרי „אבני בחן“, אך רובם מכונסים עתה בראשונה. הדברים מובאים כמטבע־הדפוס שניתן להם בשעתם. דבר דבר כעדות תאריכו הרשום תחתיו. הילכך ניתן לו לקורא לראות בערכיו של המספר וסיפורו, כדרך שנשקלו וחזרו ונשקלו על כפות־המאזנים של אחד מערכיו שראה או עצמו מחוייב בבדיקה חוזרת של עצמו. חובת־בדיקה זו כרוכה לא בלבד בשינוי הרצוי של מעמד־ההבנה, אלא גם בשינוי המצוי של מעמד־הידיעה בגופי־דבריו של המספר, שכתביו אחרונים שנתווספו והלכו הטילו אורם על כתביו ראשונים ונתגלו מיני הקשר וחיבור, מהם שהיו קודם. לכל המרובה, בגדר־השערה, מהם שלא היו אפילו בגדר־ניחוש, באופן שהבדיקה התוזרת השפיעה הן לצד אישושם הן לצד עירעורם של יסודי ההערכה שנקנתה קודם לכן. אם ועד־מה וכיצד כל אלה נתקיימו באסופה הזאת — ידון הקורא עצמו.

ב

מה שמותר לו למחבר־האסופה לומר הוא, כי דומה עליו, שדרך־התחקותו על סודו של המספר וסיפורו העמידתם לפניו בחינת התיבה הקדומה בימי המבול — תחתים, עלים, שלישים. לאמור, חוקתם של המספר והסיפור נראית לו בחוקת חוקת־הכפל; והתגלמותה של החוקה הזאת היא באופן, שסיפורים שהצד הנגלה שבהם הוא לפני המבול — הצד הנסתר שבהם הוא אחריו; ואילו סיפורים שהצד הנגלה שבהם הוא אחרי המבול — הצד הנסתר שבהם הוא לפניו. ודאי, לשון מבול הוא כדרך משל הבא לסבר את האזון, אבל אם לדקדק, הרי נמשליו על הגדריהם — תמורת־התולדה, משבר־הדורות, לא־כ־לשכן חורבן־ההווייה ותמוטת־העולם — אינם אלא כפסידונימים לו. ופלא־מישזרו של האמן הוא במה שמתכונת־כפל זו עשויה בחינת זה־על־גביו זה וזה־מתחת־לזה וזה־בתוך־זה כאחת. ולענין מכחישי הכפל על מסדו וגילומו, יש ידיים להניח, שאילו ניתן פה לפלאנימטריה, היתה מכחישה מציאותה של טריגונומטריה, ואפילו — אפשרותה.

חלוקת-האסופה היא מרובעת : תחילתה דברי-מסה שענינם חזיונות-טיפור כוללים במעט או בהרבה ; לאחריהם דברי-עיון שענינם סיפורים מיוחדים ועיקר-גיתוחם בתחומם ; לאחריהם ראשית-ניסוי לבנות מונוגראפיה סדורה על דרך המספר לתחנותיה, והניסוי כל-עצמו לפי-שעה שתיים לבנים ראשונות, שתי פרשיות-תחילתו ; ובאחרונה דברי-חקר שענינם לשונו של המספר ולשונותיו והנוגעים בקצה-המטה במעט דוגמאות, כדי להראות את מאבקי-הסתר שבין כוונת הסיפור להבליע בתוכו את חמריה-הלשון, שניקתם מן השיתין, ובין כוונתם הם לקיים את האצור והמעורה בהם משרשם. לאמור, צשייתו של המספר בנחלת-הלשון אינה בחינת החלפת שופרות שנתרוקנו מתוכם, אלא בחינת עור תחת עור, כשהכלל של פשיטה צורך לבישה אינו עשוי להפחית את יסוריה, וכשהיא מגעת למקום תפילין לא תימנע בכיח היצור ליוצרו, ואפילו דרכה בחשאי-חשאים קולה לנפשה מר מכל מר, גם אם שומעיו טועמים בו מתוק מכל מתוק.

שעת חגו של ש"י עגנון ומקיריו, הוא חגי-השבועים, נראתה להוצאת הקיבוץ המאוחד כשעה נאותה להוציא אסופה כזאת, ועלי-כך נתונה תודתי לה וביותר לידידי משה בסוק, שטייעני במסירותו הנלבבה, תיקנני בעצה טובה וסקח על הוצאת הספר מתחילת סידורו עד סופו.

רב מרן

ירושתי'ו, שבט תשי"ט